

טשענאכאזער צייטונג

Biblioteka Jagello

צוגאבען פרייז פון 2 מיליאנער-שרה:
 פון 1918 ביז 1921
 פון 1922 ביז 1925
 פון 1926 ביז 1929
 פון 1930 ביז 1932

פרייזים יעדן פרייטאג
 רעפארט און ארטיקלען
 ערשטע אלע 6 - סעלעקצן 201

פרייז פון 20 גראשען
 פרייז פון 10 גראשען
 פרייז פון 5 גראשען
 פרייז פון 2 גראשען
 פרייז פון 1 גראשען
 CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek, d. 23 grudnia 1932

ליכט צינדען 3.14

פרייטאג, 23 דעצעמבער 1932

א חנוכה - קאנצערט אין דער שטאדט - שוהל.
זונטאג, ד. 25 ד. ח.

צום דריטען חנוכה - ליכטעל וועט בענשען
חנוכה-ליכט דער שטאדט-חזן ה' יוסף באדאש
 אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטן דיריגענט ג. ראטנבערג
 מיט דער בעטייליגונג פון די סאליסטן פון בירנבוים-כאר די ה"ה לעווקאוויטש און ריכטער.
 ווי אויך דער 10-יעהריגער סאליסט זעלווער און אנד.
 בילעטען צו בעקומען ביי ה' אבראמאוויטש און ביים איינגאנג.

יודישער פרייער - צעל אין טשענסטאכאוו.

זונטאג, ד. 25 ד. ח. קימט סאָר האנדווערקער - זאל אלע 12
א גראנדיעזער פערזאנליכעס-אָוונט
 מיט זעהר אינטערעסאנטע אטראקציעס.
 צווישען אנדערע וועלען אויך ארויסטראגען מיט עטליכע נומערן דער גלענצענדער כאָר
 א. נ. פון א. ב. פירנבוים.
 שרשטקאליגער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. אָפּמאָן.
 טענץ - פיליגער בופעט. סענסאציעס און סירפרעזן - אָהויב 9 אָוונט.

צו מיינע קליינשטען!

דאס געהערטע פובליקום האב איך דעם כבוד מיטצוטיילען, אז אין דער
cukiernia Ziemiańska, Aleja 28
 קאנצערטירט טאג-טעגליך פון 6 ביז 11 אָוונט
אניערשטקלאסיגער טרייף
 אונטער דער לייטונג פון ה' יאָזעף אָוויצעקי.
 איך גלויב, אז די ענדערונג וועט דאס געהערטע פובליקום בעאיינפלוסען וואס אָפּטער צו
 בעזוכען מיין צוקערניע, הויפט-ליך, אז טראָץ די פערזענלעכע אונטערנעמען זענען די
 פרייען נישט געהעכערט געוואָרען.
 איך פערזיכער דער ג' קונדשאפט סאָלידע און העסליכע בעדינגונג.
W. Ignatowski.

א הארציגען מיל-טוב ווינסען מיר אונזער ליבער
 גוטע קאלאטניק און מאָן צום געבורט פון זייער
 טעכטער רחל אין פאָכוס (דזשעטשאַנד).
 ערציעט עס גליקליך.
 באלא און אבא וויענער,
 העלא און ש. פראַנק.

צו פערדינגען
א קויהלען-סקלאַד
 אין דער ווארשעווער גאס
 אויף א גוטען פונקט.
 פראקטינגען זיך אין רעדאקציע פאר ה.

M. KAHAN, NOWY RYNEK № 12
 11-gie PIĘTRO

פיהרט דאָפּעלטע און פּעראַיימאכטע בוכפיהרונג
 אויך איז דאָרט דאָ צו פּערדינגען
 א גרויס לאַקאַל אויף א געשעפט, פּראָנט 1 שטאָק

ODCISKI KLAWIOL
 Igrybiota i kora i brodawki
 usuwa bez bólu i bez
 powolnie (zary od 1/2 wieku)
FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA
„AP. KOWALSKI” WARSZAWA

די פלאַמירטער בוכהאלטער
פ. לאַנדסמאַן

נעמט אָן צו פיהרען האַנדעלס-ביכער בון אלע
 קאָטענאָריעס, אויך „אינסאָכע בוכהאַלטעריע”
 צו מעסיגע פרייען.
 נעווע אינפאָרמאַציעס י. מ. קוטנער, וואַיאַשווער 63.

פון דער ציוניסטיש-אקאדעמישער
יונגענד.
 זונטאג, דעם 25 ד. ח. 5 נא: מיטאג
 אין לאַקאַל פון דער ציוניסטישער אָר-
 גאניציע קומט פאַר א פייף-אָ-קלאַק.
 מאַנטאג, דעם 26 ד. ח. 3 נאכט.
 אין אייגענעם לאַקאַל (יוד. גיכט. 1-ער
 שטאָק) קומט פאַר אַן אויסערגעווענהאַל-
 כע פּערוואַלטונג.
 מיטוואַך 28 ד. ח. רעפּעראַט - די
 עקאָנאָמישע פּראָבלעמען אין א"י.
 איינגאנג פריי.

מעלרונג.
 אַזוי ווי דער האַנדווערקער - פּערבאַנד האָט
 אַדורכגעפיהרט אַ גרונדליכען נעמאַנט אין איהר
 לאַקאַל מיט אלע בעקוועהמליכייטען, פּערדינגען
 מיר דעם לאַקאַל פאַר אלעראַרט אונטערנעמהונגען
 פאַר א צוגעננליכען פרייז.
 די פּערוואַלטונג.

DAWID INGSTER
 Buchalter-bilans.
 prowadzi księgi handlowe wg. obowiąz.
 przepis. po przystępnych cenach.
Berka Joselewicza 9, II piętro.

Kowalska
 USUWA MAJĄPOROCZY
BÓLE GŁOWY
 FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA
 „AP. KOWALSKI” WARSZAWA

צו דער חתונה פון אונזער ליבער זון און ברודער
 יצחק קופפערשמידט מיט פּרל. העלא וועקשטיין
 ווינשען א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט
 עלטערן און געשוויסטער.

געזעלשאַפט „אחינועז”

זונטאג, דעם 25 דעצעמבער 4 א זינגער נאכט.
 וועט אַין גרויסען זאַל
 פון האנדווערקער-פּערבאַנד, 1-טע אלע 12 סאַרקומען
א גרויסע פּערזאָנליכעס-פּערוואַלטונג,
 אויף וועלכער עס לאַדענט איין די מיטגלידער און אלע,
 וואס אינטערעסירען זיך מיט אונזער געזעלשאַפט
 די פּערוואַלטונג פון דער געז. „אחינועז”.
 איינטריט פריי אויך פאַר נישט-מיטגלידער.

ליבהאַבער-קרייז פון געזאנג און מוזיק „לירא” אין טשענסטאכאוו.

זונטאג, ד. 25 דעצעמבער 1932, 4 א זינגער נאכט. קומט פאַר אין
 אייגענעם לאַקאַל (עוואַנגעלישער זאַל) אלע 14
די אלגעמיינע פּערוואַלטונג געז.

מיט פּאַלענדישן טאג-ארדננג:
 (1) ערעפּונג. (2) וואַלען פון א פּאַרווענדען. (3) בעריכט פון דער ביואָציאָנישער טעטיגקייט. (4) קאָסע-בע-
 ריכט און בעריכט פון דער רעוויזאָנס-קאָמיטע. (5) וואַלען פון א נייער פּערוואַלטונג און רעוויזאָנס-קא-
 מיטע. (6) ענדערונג פון סטאַטוס. (7) פרייע פּאַרשלאַגען.
 געזעע זאַהל מיטגלידער, וועט די פּערוואַלטונג קאַרקומען דעם זעלבן טאג א זינגער ארבעט, אין זעלבן
 לאַקאַל, נישטג ביי יעדע זאַהל אונטערנעמען.
 די פּערוואַלטונג.

מיטוואַך, ד. 28 ד. ח. צום 6-טן חנוכה-ליכטעל
 ווערט איינגעאָרדענט אין האַנדווערקער-זאַל, אלע 12
א גרויסער חנוכה = אָוונט
 לטובת דער גמילות-חסד-קאסע, אגראדאווא 6
 מיט דער בעטייליגונג פון בעליבטען שטאָדט-חזן ה' יוסף באדאש.

מיט א ספעציעל פּערגרעטערן כאָר אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטן דיריגענט ג. ראַטנבערג
 מיט דער בעטייליגונג פון די סאליסטן פון בירנבוים-כאר די ה"ה לעווקאוויטש און ריכטער.
 פּראָגראַם:
 (1) „מה טובו” (כאַר) (2) „ברכות לחנוכה” (זון באדאש מיטן כאָר) (3) „גברות הללו” מעז צור
 ישועת” (כאַר) (5) „נשמת” פון יאָסעלע ראַיענבאַט, „שיבת בית המקדש” (זון באדאש).
 צווייטער טייל:
 (7) „מוזמר שיר תשובה” (8) „לא אמת” (כאַר) (9) „לאַמיר זיך איבערבעטען” (10) „דאס ווישע ליעד”
 אויסגעפיהרט דורך זון באדאש.
 בילעטען צו 50 גר. פרייער צו באַקומען אין דער קאָנצערט-האַל, אַלע 12, ביי ה' זייד.
 מאָן, קאָסטערלאַכע 15 און אין טאג פון קאָנצערט ביים איינגאנג.

PRAKTYCZNE LEKCJE BUCHALTERJI.
 Buchalterji systemem włoskim i amerykańskim, handlowej, fab-
 rycznej i bankowej, gruntownie i szybko
 naucza rutynowany nauczyciel, absolwent warszawskiej akademji
 handlowej. — Kończącym świadectwa. — Informacji udziela:
W. MARKOWICZ, ALEJA 18.

BUCHALTERJA!
 Zjednoczone grono wykwalifikowanych buchalterów przyjmuje
 prowadzenie ksiąg handlowych,
 sporządza bilanse, inwentarze, doprowadza do porządku księgi za-
 niedbane oraz wykonuje wszelkie czynności, wchodzące w zakres
 księgowości.
CENY PRZYSTĘPNE.
 Zgłoszenia przyjmują:
Ludwik Wiślicki, Aleja № 31,
Jakób Biegun, Waszyngtona 20.

מעלעראם! **ראטעוועס איינער געזונד!**
אָהן בלוט און אָהן מעסער! **היט אייך פאַר פּערקריפּלונג!**
קומט עס זאָל נישט זיין צו שפּעט!

לידערנדיך אויף פּערזינדענע נעברעכליכקייטען און קערפּער-צוקרימפּונגען
 רעטונג, הילף, דעוואַ פאַר ברוך-קיימאָנען סענער, פּרויען און קינדער -
 פּערזאָנלעכע און נישט, ווייל דער ברוך ווערט גרויס ווי א סענשען!
 קאָ און חן א האַסער-קאָן און קאָן ווען לעבענס-נעפּערהלף אין בראַנדיג
 ווערן. אויף צעם אויף לידערנדיך (1) בראַנדיג, בויכברודען, נעבן-סו-
 טער-ברודען און הענגע-ברודען, (2) פּערקריפּטע פּלוצעס (הויקערס),
 לעבונגען, אַלערליי פּערקריפּלונגען, פאַר פּרויען מיט נעשולענע
 פּע-נומען ווערן, פאַר פּע-לעבונגען פּעציעלע נומערען באַנדאווען,
 וואס מענער די טינדער, דער קראַנקער הערט געהאַלען מיט ספּעציעלע
 נומערען פּע-באַנדאווען און פּראַנציוועס מאַסאָזשן, פאַר פּערקריפּטע
 פּלוצעס - נאַרמטען און רעפּערידען אַמאָנען חן אויף ניטמאַסאָזשן.
 אויב איהר ווילט אַפּערען יאָהרען אויסלעבען און פּעראַמאָזשן, הערעס אויך צו
 דער אויפּלעזירער ספּעציעלע פּעציעלע עווענט א 20-יעהריגע פּראַקטיק און אויך נעקער-
 מען נאָך טשענסטאָכאָוו אויף א קורצע צייט און נעמט אָן
א נאַנצען סאַג אין האַפּעל קאַליסקי, פּילסודסקי 1, צימער 8.
דיר. ראַפּפּאָרט.
בעמערקונג: צויעק דער זעהר שווערער צייט זעהר ביליגע פרייען.

Podziękowanie.
 Nintejszem składam serdeczne podziękowanie W.P. Dyr. SABIE
 RAPPAPORTOWEJ, ze Lwowa, Krasińskich 8 właścicielce zakładu orto-
 pedycznego, specjalistce dla przepukliny, która przyjmuje w Częstochowie,
 w Hotelu Kaliskim, za umiejętnie fachowe i skuteczne założenie mi prosty-
 tizmacza według Jej najnowszej metody, od chwili założenia i noszenia
 uwidacznia się znaczna poprawa z czego wykrzywniony kręgosłup wraca do
 normalnej postaci, za co składam wielkiej miłośzyny Bóg Zapłać”.
Marja Oiesielska, Św Barbara 80.

דאנזאנונג.
 דערמיט דאָס און האַרציג דער פּרויז דיר. סאַבאַ ראַפּפּאָרט. אי-
 נענטערין פון שרשטקאליגער אונטערנעמען, ספּעציעלע פּעציעלע עווענט
 און אין טשענסטאָכאָוו, אין האַפּעל, קאַליסקי, פאַר דעם אויסגעציעלען און זינסגעשאַפּט-
 ליכען פּערלענען מיר א גליקליכעם אויף דעם אויסגעקרוסעטן רוקען-בליין חן אויך פאַר
 דעם פּערלענען מיר נעגאַרדס באַנדאווען געגען אַרבלאָזען זיך פון דער בויך-דעקע.
 אויך בן זעהרען האַפּענטלעך קראַנק, איצט א דאָס דער פּעסערין דיר. ראַפּפּאָרט
 פּיהל אויך זיך זעהר גוט, פאַר דער אונטערנעמען הילף דרוק אויף אויס דער גרויסער
 פּעסערין פון הערצל, דאָנק.

סאַריאַ ציעשעקסאַ, שו, באַרבאַרן 80.

תל חי!
 בלב מלא ויגון הרינו משתתפים בצערו של אחינו אברהם גינזבורג
 במות **אבינו** נייע
 עליו
 בעבודתו הסדרה לסבות התחית עמנו וארצנו תמצא נחומים.
 ברית תרומפלדור, קז בציינסטוכובה ומפקדת הקז.

מיר דאנקען די אלע וועלכע האבען אנטילי גענומען אין דער לוייה און
 אבגעגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער טייערען נפטר
משה גינזבערג
 וועלכע איז פאַרנעקומען זונטאג, ד. 18 דעצעמבער 1932 י"ט כסלו תרצ"ג.
 די אין טייערען טרויער פּערבליבענע
פּרוי, קינדער און פּאַמיליע.

דער הילפס = חודש.

די צענטראל - פערזאנלעכע פון די גמילת-חסדים קאסעס אין פוילען, האט אונז צוגעשיקט איהר אויפרוף, וועלכען עס האט בעשלאסען צו פערעמעטלע-כען דער צוזאמענפארהר וואס איז לעצטענס פארגעקומען אין ווארשא, ווע-גפון פראקלאמירען א הילפס-חודש פאר די דאזיגע ג"ח קאסעס (דעם אויפרוף גיבען מיר אין היינטיגען נומער) און-הויבענדיג פון 20 דעצעמבער ביזן 20 יאנואר.

דער קאסע זאל זיך פערגרעסערן, ווייל קודם-כל איז פעהאוסט אז אויב עס ווערט נישט געזארגט צו שאפען נייע קאפיטאלען ווערט דאס זיך פונדענדע קאפיטאל אויך קלענער, ווארום עס איז דאך אונגעגלייך, איבערהויפט אין די היינטיגע צייטען, אז עס זאלען נישט זיין קיין פערלוסטען, אזוי ווי עס איז פאקטיש אין אויב מען וועט נישט זע-ען צו שאפען פרישע דאלדער וועט די קאסע ווערען מיט דער צייט איינ-געשרימפען, און דערגען ביז א מיר-נימוס, און אויסער דעם מוז מען דאך נעמען אין אכט און דאס קאפיטאל וואס די קאסע דארף האבען מוז גלעט ווערען מיט יעדען טאג גרעסער, ווייל יעדער טאג ברענגט מיט זיך נייע פעסענטען, נייע מענשען, וואס זענען געצווינגען צו ווערען קליענטען פון דער קאסע, און קומען צו איהר נאך הילות.

אזוי איז דאס, עס איז נישט קיין גרויסע ארבייט צו זיצען ביים טיש און פערטיילען הילות פון די געלדער וואס געפונען זיך אין דער קאסע, (ווען זאגאר אויך דאס פאדערט גרויס פער-אנטווארטליכקייט און אויפריכטיגקייט), אבער דער עיקר אויפגאבע פון די אנטווארטליכקייט מיט דער קאסע מוז זיין אויבערדינגט זיך צו עמיהען און אן-ווענדען אלע פאליטיקייטען און דאס

קאפיטאל פון דער קאסע זאל זיך פערגרעסערן, און זאל קענען וואס מעהר העלפען און אונטערשטי-צען די וואס ווענדען זיך צו איהר. מיר ווייסען אז די צייט איז קרי-טיש, מיר געבען זיך און א דין-וחש-פון אז אין דער פארינגער שווערער צייט איז נישט אזוי לייכט צו שאפען געלד, אפילו פאר און וויכטיגען צוועק, אבער קודם-כל מוז קומען די אינציאטיוו, מוז ארגאניזירט ווערען די קאסע צו פערגרעסערען דאס פער-מעגען פון דער קאסע, עס מוזען גע-שאפען ווערען נייע דעקלאראטען ווען אפילו מיט קליינע סומעס, עס וועלען זיך אפערן פערפונען מענשען וואס ווע-לען פארשטיממען געוויסע סומעס און צינען, אויך זיי וועלען האבען די געהעריגע גארענטיע, אז דאס קרן איז זיי פולשטענדיג זיכער, אלץ איז גע-ווענדעט אין דער פראקלאמירטע וואס וועט צו דעם צוועק געפיהרט ווערען, און בעיקר אין די קאפיטע-מיטגלי-דער וואס טעהען אין דער שפיץ און פיהרען אן מיט די קאסעס.

דער חודש וואס איז פראקלאמירט געווארען פאר די גמ"ח קאסעס, דארף צווישען דער גאנצער יודישער בעפעל-קערוג ארויסרופען די נויטיגע פער-אינטערעסירונג, און בעיקר דארף טעהן אויך דער וואך די לייטונג פון דער קאסע, און מיטעלעפען אז די חודש - קאסע זאל פערענען די גע-וואונטע און נויטיגע רעזולטאטען. פ. 5.

בודישעט-יצונג פון קהלה-ראט

די וואך האבען זיך אנגעהויבען די יצונגען פון קהלה-ראט צו בעטראכ-טען דעם בודישע-פרעלימינאר. זונטאג איז פארגעקומען די ערשטע יצונג. צו דער יצונג זענען געקומען 17 פרנסים (געפעהלט האט ה' נתן קאהן).

פרעזעס וועקסלער עפענט די יצונג און ערקלערט זי פאר גילטיג. דאן ווערט אדורכגעלעזען א בריעף פון פרנס קאבלניץ, וועלכער זאגט זיך און פון זיין מאנדאט צוליעב זיין קראנק-הייט. אויפ'ן ארט פון ה' קאבלניץ געהט אריין ה' זילבערבערג.

אידער מען טרעט צו צו דער זי-צונג טראגט פרנס שפירא אריין א פארשלאג, אז דער קהלה-ראט פאר-טעסירט אטשארפסטען געגען די לעצ-טע אנטווידישע אוינהוען בכלל און

די וואך האבען זיך אנגעהויבען די יצונגען פון קהלה-ראט צו בעטראכ-טען דעם בודישע-פרעלימינאר. זונטאג איז פארגעקומען די ערשטע יצונג. צו דער יצונג זענען געקומען 17 פרנסים (געפעהלט האט ה' נתן קאהן).

פרעזעס וועקסלער עפענט די יצונג און ערקלערט זי פאר גילטיג. דאן ווערט אדורכגעלעזען א בריעף פון פרנס קאבלניץ, וועלכער זאגט זיך און פון זיין מאנדאט צוליעב זיין קראנק-הייט. אויפ'ן ארט פון ה' קאבלניץ געהט אריין ה' זילבערבערג.

אידער מען טרעט צו צו דער זי-צונג טראגט פרנס שפירא אריין א פארשלאג, אז דער קהלה-ראט פאר-טעסירט אטשארפסטען געגען די לעצ-טע אנטווידישע אוינהוען בכלל און

זיי האבען די עטאט-ליסטעס ארויסגע-לייגט אזוי ווי עס פאדערט דאס גע-זען און אויב דער ראט האט די לייט-טע נישט בעשטעטיגט איז עס די שולד פון ראט. איבערהויפט-ערקלערט פרעזעס ראָזענבערג-האט מען געמוזט צוהילען מיט'ן ערלעדיגען דעם בודישע צוליעב דער שפעטער צייט.

פרעזעס וועקסלער ערקלערט, אז ער האט אויפגעקראמט געמאכט די פערזאנלעכע, אז מען דארף פריהער בעטראכטען דעם בודישע און ערשט דערנאך צוואמענשטעלען די עטאט-ליסטע. עס רעדען נאך די ה"ה: קרעל, זע-לינגער א"א.

דאָרף גאלדשטיין קריטיקירט די פערזאנלעכע, וועלכע האט זיך נישט נעוואלט רעכענען מיט זיינע אנווייזונ-גען און אויב פרעזעס ה' ראָזענבערג פעררופט זיך, אז ער האט געהאן אין די אלע ענינים אזוי ווי די אלטע פערזאנלעכע, איז עס נישט קיין פער-טענפערינג, ווייל מעגליך, אז די אל-טע פערזאנלעכע איז נישט קיין ראיה אז די נייע פערזאנלעכע דארף אויך טהון נישט ריכטיג.

עס רעדען נאך די פרנסים: שטיילער שפירא, ד"ר מארקאוויטש, און די דאָרף-עס: פאָגעל, מצרינג און פרעזעס ראָזענבערג.

פרנס פרידמאן טראָגט אריין א פאר-שלאג איבערצורייסען די דיסקוסיע. נאָכדעם, ווי ה' שטיילער טרעט ארויס גלעגן איבעררייסען און ד"ר מארקא-וויטש פאר, ווערט מיט מערהייט שטי-מען בעשלאָסען איבערצורייסען די דיס-קוסיע, מיט'ן פערדינג, אז ד"ר בראַם און ה' גאלדשטיין זאלען זיך נאך א-רויסזאָגען וועגען דער אויבענדער-מאנסער פראָגע.

ד"ר בראַם טראָגט דאן אריין א פארשלאָג, אז היות ווי די פרנסים האָ-בען זיך נאָך נישט בעקאנט מיט'ן פער-לימינאר-בודישעט, זאל מען די יצונג אָבלענען ביז דינסטאָג. ד"ר מארקא-וויטש שטיצט אונטער דעם פארשלאָג און לעגט פאר, אז די ערשטע יצונג זאל פאָרקומען מיטוואָך.

פרעזעס וועקסלער ערקלערט, אז פון דער אויפזיכט-מאכט פאדערט מען צו צושטעלען דעם בודישעט אויפ'ן 22-טען ד. ה.

ד"ר מארקאוויטש טראָגט אריין א פארשלאָג, אז דער פרעזעס פון ראָט זאל זיך ווענדען אין סטאראָטווא און ערקלערען, אז עס איז אונגעגלייך דעם דאָזיגען פערלאָנג נאָכצוקומען און זאל ריינעם אמת.

מיט'ן אמת האט מען קיינמאל נישט קיין מורא - האט אדאָלף געענטפערט דרייט-און דו קענסט רוהיג זיין אז וואס עס זאל נישט זיין און וואס דו וועסט מיך פערענען וועל איך דיר קיין וואָרט שקר נישט זאָגען.

אדאָלף האט שוין אנגעהויבען פער-טעהן וועגען וואס דער פאָטער וויל מיט איהם רעדען, און ער האט ווירק-ליך בעשלאָסען צו זאָגען דעם פאָטער דעם גאנצען אמת ווי עס איז פאר-געקומען מיט הנה'לען אין פראנקפארט-קודם-כל האט ער זיין פאָטער פאק-טיש נאך קיינמאל געזאָגט, און בעזונדער האט אדאָלף פערשטאנען און איז געווען זיכער אז טראָץ דעם וואס זיין פאָטער איז א שטרענג-רעלי-גיאָוער יוד וועט ער פאָרט פערשטעהן די לעגע פון הנה'לען, וועלכע האט דערפיהרט דערצו אז ער זאל זי מיט-ברענגען קיין ווארשא, און ווען עס זאל איהם אויסקומען צו פיהרען א קאמף מיט זיינע עלטערן צוליעב הנה-לען וועט ער דאך דאס שפעטער זעהן. דערווייל מוז ער זאָגען דעם ריינעם אמת און זיך בעמיהען אז דער פא-טער זאל איהם פערשטעהן.

אדאָלף - האט דוד רייכמאן ערנסט אנגעהויבען - דו קענסט מיר אָנגע-בען די אמת'ע סבה פארוואס דו האָסט יעקב משה'ס טאָכטער מיטגעבראכט קיין ווארשא?

איך האב דאס דיר געזאגט באלד ביים אַנקומען פון פראנקפורט - האָט רהויג געענטפערט אדאָלף - דאס איז דער בלבול וואס מען האט אויף איהר געוואָרפען, און צוליעב וואס זי האָט געמוזט ענטלויפען פון פראנקפורט. און דער בלבול איז געווען א פאל-שער?

דאָכט זיך, אז במשך דער קורצער

זיך רייכמאן אָועקגעוועזען אויף זיין פאָטער, פעררויכערט א ציגאר און געהייסען אדאָלף זיך זענען געבען איהם.

אדאָלף איז איבער ערשטוינט גע-ווארען, ער האט אָנגעהויבען דערקע-נען אין די הכנות פון פאָטער אז דאס וויל ער מיט איהם נישט רעדען גלאט קיין געווענליכע געעפטליכע זאָכען, דאס האָרץ האט איהם אנגעהויבען קלאפען אבער ער האט - געפאסט מוטה, און זיך בעמיהט צו בלייבען רוהיג.

אדאָלף-האט דוד רייכמאן אָנגעהוי-בען מיט געזעהלעט ווערטער-איך וויל מיט דיר איצט נישט רעדען קיין גע-שעפט-זאָכען, נאָר אין פאָמיליע-אָנ-געלעגענהייטען.

אדאָלף האט נישט געענטפערט, ער האט דער פאָטער וויל מיט איהם רע-דען, ער האט איצט זיך ערשט דער-מאנט אז קומענדיג אַהיים האָט ער געטראַפען די עלטערן אין אַ פאָזע וואס האט געמאכט דעם איינדרוק אז ער האט זיי געשטערט אין זייער גע-שפירען, אָבער ער האט צום פאָטער זיך גאנץ רוהיג אָנגערופען:

איך הער, טאטעש, איך וועל מיט דיר רעדען וועגען א זעהר וויכטיגען פאָמיליע-ענין, אָבער איך וויל, אז דו זאלסט מיר פריהער צוזאגען אז דו וועסט זיין עהרליך און אויפריכטיג, און דו וועסט מיר זאָגען נור דעם ריינעם אמת.

האָטע זיך שוין אָמאל איבערצייגט אז אמת, דיר נישט האבען געזאָגט דעם אמת, און כ'זאל דיך נאָרען?

קיינמאל נישט - האט רייכמאן גע-ענטפערט - עס האט טאקי נישט גע-טרופען אז דו זאלסט מיך נארען, אָבער איצט קלער איך, אז דו וועסט אפער מורא האבען מיר צו זאָגען דעם

די וואך האבען זיך אנגעהויבען די יצונגען פון קהלה-ראט צו בעטראכ-טען דעם בודישע-פרעלימינאר. זונטאג איז פארגעקומען די ערשטע יצונג. צו דער יצונג זענען געקומען 17 פרנסים (געפעהלט האט ה' נתן קאהן).

פרעזעס וועקסלער עפענט די יצונג און ערקלערט זי פאר גילטיג. דאן ווערט אדורכגעלעזען א בריעף פון פרנס קאבלניץ, וועלכער זאגט זיך און פון זיין מאנדאט צוליעב זיין קראנק-הייט. אויפ'ן ארט פון ה' קאבלניץ געהט אריין ה' זילבערבערג.

אידער מען טרעט צו צו דער זי-צונג טראגט פרנס שפירא אריין א פארשלאג, אז דער קהלה-ראט פאר-טעסירט אטשארפסטען געגען די לעצ-טע אנטווידישע אוינהוען בכלל און

די וואך האבען זיך אנגעהויבען די יצונגען פון קהלה-ראט צו בעטראכ-טען דעם בודישע-פרעלימינאר. זונטאג איז פארגעקומען די ערשטע יצונג. צו דער יצונג זענען געקומען 17 פרנסים (געפעהלט האט ה' נתן קאהן).

פרעזעס וועקסלער עפענט די יצונג און ערקלערט זי פאר גילטיג. דאן ווערט אדורכגעלעזען א בריעף פון פרנס קאבלניץ, וועלכער זאגט זיך און פון זיין מאנדאט צוליעב זיין קראנק-הייט. אויפ'ן ארט פון ה' קאבלניץ געהט אריין ה' זילבערבערג.

אידער מען טרעט צו צו דער זי-צונג טראגט פרנס שפירא אריין א פארשלאג, אז דער קהלה-ראט פאר-טעסירט אטשארפסטען געגען די לעצ-טע אנטווידישע אוינהוען בכלל און

אויפגעקראמט מאכען, אז מען קען איבערהויפט נישט ארבייטען איבער א בודישעט, אויב מען וועט נישט גע-בען די מעגליכקייט זיך צו בעקענען מיט'ן בודישעט.

מיט דעם ווערט די יצונג געשלאָ-צווייטע בודישעט - יצונג פון קהלה-ראט.

נאָך דעם אדורכליינען און בעשטע-טיגען דעם פראָקלאָ פון דער יצונג פון 18 ד. ה., ערקלערט פרעזעס ה' וועקסלער אויף דער אָנפאָנג פון ד"ר בראַם, אז דער סטאַראָסטע האט איינ-געשטימט איבערצורייסען דעם טערמין פון צושטעלען דעם בודישעט ביז דעם 2 יאנואר 1933. נאָכדעם האָלט דער פרעזעס ה' ראָזענבערג זיין עסקפאָזיע: "ערשט 2 חודשים, הויבט-אָן ה' ראָט זענבערג, ווי די נייע פערזאנלעכע האט איבערגענומען די פונקציעס, מיר האָ-בען זיך פאָרגעשטעלט שוועריגקייטען, אָבער אז די גמיע געפינט זיך אין אזא שווערען מצב האָבען מיר נישט ערוואַרט, באלד אין אָנהויב האָבען מיר אָנגעטראָפען אויף דרינגענדע פינאנציע-לע שוועריגקייטען, וועלכע האָבען גע-מוזט פאלד ערלעדיגט ווערען. די מקוה איז געווען ארויסגעשטעלט אויף א ליציטאציע. פון דער אנדערער זייט ווידער האט מען פון אונז פערלאָנגט באלד צו בעזאָהלען 17.000 זל. פער-לעגענע שטייערן און 2.600 זל. פאר קאנאליזאציע-ארבייטען.

די דאָזיגע זאָכען האָבען מיר, ווי נישט איז, ערלעדיגט און ווען מיר האָבען שוין געזאָלט צוטרעטען צו דער בודישעט-ארבייט, זענען פאָרגעקומען איז אונזער שטאַרט די טרויריגע עקס-צעסען, וועלכע האָבען אונז ווידער פערברענגט א וואך צייט. אין אזעלכע בעדינגונגען זענען מיר צוגעטרעטען צו אונזער ארבייט.

„איבערנעמענדיג דאס פערמעגען פון דער קהלה, האָבען מיר געפונען די מקוה-געביידע אין א שרעקליכען צו-שטאַנד. צוליב דעם זענען די אויסגא-בען גרויס און די הכנסה קליין. אוי-סערדעם איז די מקוה פערשולדיגט זייט 1929 - 100.000 זל. אין דער קרעדיט-געוועלשאַפט. וואס אָנבעלאָנגט די האַנד-ווערקער-שולע געהערט צו דער קהלה נור די געביידע, וועלכע פערלאָנגט אביסעל רעמאנט; די מאָשינען דאָגענען געהערען צו דער יק"א. די שטארט- (סוף-זייט 16).

צייט וואס חנה'לע געפינט זיך ביי אונז האט איהר שוין געהאט די מעג-ליכקייט זיך צו איבערצייגען וואס זי איז.

אָבער לאָמיר רעדען אָפען, איך זעה אדאָלף אז דו ביזט מיט איהר זעהר בעפריינדעט, און איך גלויב, אז אייער פריינדשאפט, און אפשר מעהר ווי פריינדשאפט - האט רייכמאן בע-טאָנט זיינע ווערטער - ציהט זיך נאך פון פראנקפורט, איז נישט דאס אויך א סבה פארוואס דו האָסט זי מיטגע-נומען אהער?

איך וועל פאר דיר ליבער פאָטער נישט לייקענען אז מיר זענען נאך אין פראנקפורט געווען בעפריינדעט, און טאקי מעהר נישט, אָבער דאס האט נישט געהאט קיין שום איינפלוס אויף דעם, וואס זי איז מיטגעפאָהרען מיט מיר קיין ווארשא.

מיר דאָכט זיך אז חנה'לע איז שוין אַ כלה? - האט רייכמאן פלוצים גע-פיענט.

יאָ.

און יעקב משה האט אזוי לייכט בעשלאָסען צוליעב א פאלשען בלבול אוועקצושיקען זיין איינציגע טאָכטער אין אַ פרעמד לאַנד, אַ מענש מיט אַזע גרויסען איינפלוס ווי ער, האָט זיך נישט געקענט אנדערש העלפען נאָר זיין איינציג קינד אוועקשיקען. יעקב משה האָט וועגען איהר אָוועק-פאהרען נישט בעשלאָסען-האט אדאָלף רהויג געענטפערט.

וואס הייסט?

זי איז אָוועק אָחן דעם וויסען פון איהרע עלטערן.

וואס? וואס זאגסטו? די עלטערן וויי-סען נישט, אז חנה'לע איז מיט דיר מיטגעפאָהרען קיין פוילען? איז דאס מעגליך?

(פאָרטז. קומט).

די ענטלאפענע

ראָמאַן פון יודישען לעבען אין דיטשלאַנד אין 18-טען יאָהר-הונדערט. סוף י. איזאקאָוואַה.

רעהיג, און ווי פיהלסטו זיך? גוט-האט די מטער געענטפערט-ס'איז מיר גאָרנישט, אָבער וואו איז חנה'לע?

זי איז אַריין אין איהר צימער זיך איבערטהון-און זי וועט געוויס באלד אריינקומען.

און ווירקליך איז חנה'לע באלד אַריינגעקומען אין צימער, זי איז גע-ווען פריש און מונטער, אלע האָבען זיך פשוט בעצויבערט פון איהר שעה-הייט, מרים האט זיך מיט איהר גע-קושט, און חנה'לע איז צוגעגאַנגען צו פרוי רייכמאן און געפרעגט ווי זי פיהלט זיך.

פרוי רייכמאן האט איהר געקושט אין קאָפּ, און געזאגט אז זי פיהלט זיך שוין זעהר גוט, באלד האָט מען געברייט צום טיש, און זיך אוועקגע-זעצט עסען אָוועג-ברויט, בעת וועל-כען מען האָט זיך זעהר געמיטליך פעהרגליקליך זעהנדיג ווי זיינע על-טערן ווערען מיט יעדען טאָג מעהר צוגעבינדען צו חנה'לען, אויך מרים איז דאסמאָל געווען זעהר אויפגעלעגט. נאכ'ן עסען האט רייכמאן געזאגט צו אדאָלף:

אדאָלף, איך האב מיט דיר נאָך אי-בערצורעדען אייניגע וויכטיגע גע-שעפטס - אנגעלעגענהייטען, קום אריין צו מיר אין קאָפינעט אויף עטליכע מינוט.

אדאָלף האט דאס געהאַלטען פאר אַ גאַנץ נאַטירליכע זאך, און ער איז נאך זיין פאָטער אריין אין קאָפינעט.

22.

אַריינקומענדיג אין קאָפינעט, האָט

משה אש.

דער ערשטער יודישער קאָנצערט און חנוכה-אָווענד אין טשענסטאָכאווער אָיף גאַרנאַרסקאַ גאַס

(א בלעטערל טשענסטאָכאווער יודישע געשיכטע).

אין יאהר 1898 איז פערענדיגט גע- וואָרען דער בנין פון דער היגער יו- דישער האַנדלערישער-שולע, וועלכער איז אויפגעבויט געווארען דורך די ברידער הענריק און ד"ר יוזעף מאַר- קוספעלד צום אַנדענקן פון זייערע פערשערטע פּעטערן און צו פּע- וואַלטען מיט דער שולע איז בעשטימט געווארען אַ קאָמיטעט, וועלכער איז בעשטאַנען פון דער אַזוי-גערופענער פאַרטרעט-פאַרטיי.

דער קאָמיטעט, וועלענדיג בעקלעיי- דען די אָרעמע קינדער פון דער ת"ת ביי דער דאָזיגער שולע מיט ווינטער- מלבושים האָט אַינגעפאַרענט מוצאנדי שבת חנוכה תר"ס, אַ חנוכה - אָווענד פון געזאנג מיט מוזיק אין דער זעל- בער שולע אַיף גאַרנאַרסקאַ גאַס און דאס איז געוועזען דער ערשטער יודי- שער קאָנצערט אין אונזער שטאָדט. די יודישע וועגען דעם קאָנצערט האט געמאַכט אַ גרויסען רעש אין דער גאַנצער שטאָדט, די גוזמאות וועגען דעם קאָנצערט זענען דערגאַנגען אַזוי ווייט, אַז מ'האָט אויסגעטראָכט, אַז עס וועט אַיף שפּילען אַ גראַמפאָן, וואס עפ איז געוועזען צו יענער צייט אַ גרויסע סענסאַציע.

אַ גאַנצע וואָך פריהער האָבען זיך אונזערס יודישען געברייט אַיף דעם קאָנצערט, הויפטזעליך די וואס וואוי- נען אין די גאַסען: גאַרנאַרסקאַ, גאַ- דשעטשאַנאָ, סענאָטאַרסקאַ א. ו. ו. און חתנים האָבען פּערבועטען זייערע פלות פון די אָרומיגע שטעטלעך, דאס זיי זאָלען קומען ביי וואוינען דעם קאַ- נצערט.

גלייך ווי ס'איז געווארען טינקעל שבת-צו-נאַכטס, האט זיך אָנגעהויבען אַ שטאַרקע בעוועגונג אין דער גאַרני- צאַרסקאַ גאַס, פון פּערשענלעך יודען אין צילינדערס, קאַפּעלעשען, אַמעצע- בע היטלעך, סתם יודישע היטלעך, ווי- בער אין קאַפּעס, גייע שייטלעך, אַלע אין יו"ט'דיגע מלבושים, וועלכע זע- נען געגאַנגען אַנטווייל נעהמען אין דעם קאָנצערט, די וואס האָבען נעהאַט געלד צו קויפּען פּיצעטען זענען אריין אין קאָנצערט-זאַל, די איבריגע - און זיי זענען געוועזען דער גרעסטער טייל - זענען געבליבען אַויפן האָף פון דער ת"ת.

אויף דעם קאָנצערט זענען אויך גע- וועזען די איינגעלאָדענע דורכ'ן קאַ- מיטעט פּאַרויטאָוי נאַטשעליניק שי- שוב און פּאַליצמיטער פּאַן-נעלליך, אַלס פּערטרעטער פון דער דאַמאלדי- גער רוסישער אָקאָפּאַציע מאַכט. דער יונגער צייט האט זיך אָנגעהוי- בען צו פּערשענלעך פּיעטען צוגאַהייט- בעוועגונג (דאס איז געוועזען אַ יאָחר נאָך דעם פּרשען ציוניסטישען קאַ- נצערס אין באַזע'ל) און אויך אין אונ- זער שטאָדט האָט זיך געשאַפּען אַ ציו- ניסטישע אַרגאַניזאַציע, אין דער שפּיץ פון וועלכער עס איז געשטאַנען ה' נתן געריכטער ז"ל.

די ניי-געשאַפּענע אַרגאַניזאַציע האָט געווען פּערשידענע מיטלען ווי אַזוי צו פּערשפּרייטען דעם רעיון הציוני אין אונזער שטאָדט און וועלענדיג אויסצוצען די גינסטיגע געלעבענהייט האָט זיך ה' געריכטער געווענדעט צום ת"ת קאָמיטעט וועגען ערליבען אַ ציוניסטישען רעדנער פון ווארשא צו האַלעטען אַ רעדע אויף דעם קאָנצערט פּאַרטיי-קאַמף געוועזען אין טשענסטאָ- כאַוו פרעמד אין ווילענדיג ערפולען דעם וואונש פון ה' געריכטער, וועל- כער איז אויך אין די פאַרענט-פּיעטע- נע קרייזען געווען בעלעבעט, האָט דער קאָמיטעט צו דעם איינגעשטימט מיט'ן בעדינג, אַז לענגער ווי 15 מי- נוט זאָל די רעדע נישט דויערען.

די ציונים האָבען צו דעם צוועק אַהערגעברענגט פון ווארשא איינעם פון די וויכטיגסטע אידעעס. דער קאָנצערט איז פּאַרגעקומען מיט דעם גרעסטען קאָמפּאַרט, דעם אויבען- אָן האָבען פּערנומען די רעגירונגס- פאַרשטעהער מיט די חשובי-הקהלה, די מוזיק האָט געשפּילט, דער חזן מיט דעם כאָר האָבען געזינגען און אַלץ איז געגאַנגען ווי געוואונשען.

אביגדור לענינו

די נייע יוגענד

דאס יודישע פאָלק לעבט היינט אי- בער איינעם פון די שווערסטע מאָמענט- טען פון דער גאַנצער טרויעריגער גלות-חוקה. די אַלגעמיינע וועלט-קא- טאַסטראָפּע האָט אונז דאָפּעלט שווער געטראָפּען. אויף אַ טראַגישען אָפּן האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען דער טי- פער אמת, וואס ליגט אין דער ציוניס- טישער אויפפאַנגונג פון דעם גלות-לע- בען און דער ציוניסטישער קוק אויף אונזער עקזיסטענץ און נישטערקייט אין גלות.

אַלע אונזערע לעבענס- פאַזיציעס, וואס מיר האָבען אין האַרטען שווערען קאָמף עראַבערט, ברעכען זי אונזער, די יסודות פון אונזער לעבען שטעהען אין סכנה, מיר ווערען פּאַליטיש גע- רופ'ט, ווירטשאַפּטליך אונטערגעבן- אַר. קולטורעל אַסימילירט, אונזער פּכוד, אונזער רעכט, אונזער נאַציאָ- נאַלע געפילען און קולטור, ווערען ברוי- טאָל געטרעטען דורכ'ן אַנטיסעמיטיזם וואס זיינע כּוואַליעס האָבען היינט אַרומגענומען דעם גרעסטען טייל פון דער ציויליזירטער וועלט.

אונזער יוגענד איז געבוירען אין נייצען אָדער נאָס'ן קרייז, זי געדענקט נישט די פריהערדיגע צייטען, זי זעהט די ווירקליכקייט אין וועלכער זי ווערט עלטערן געפונען זיך און די אַומגעב- ליכקייט פאַר זיך אַרבייט צו געטונען. זי פּיהלט זיך איינגעקלעמט אין אַ סי- טואַציע, פון וועלכע זי זעהט כמעט נאָר איין אויסוועג: אַרץ-ישראַל. אָבער דער אויסוועג איז ליידער נאָך נישט פאַר אַלץ, ווייל די דאָרטיגע איינוואַנ- דערונגס-מעגליכקייט איז צו קליין פאַר אונזערע בעדערפנישען. דערפאַר איז

באַלד צומאָרגענס זענען די דאָזי- רעם לעפּאַלד קאָהן, מאַרקוס העניג און הערמאַן גינסבערג גערופען געווא- רען צום פּאַרויטאָווי נאַטשעליניק, וועל- כער האָט זיי געפרעגט ווער איז דער בעל-דישן, ליידער האָבען איהם די קהלה-פאַרשטעהער נישט געקענט גע- בען דערזיין קיין תשובה, ווייל זיי הא- בען אויך נישט געוואוסט, און נאָכדעם ווי צו האָט זיי מכבד געוועזען מיט אַ פאַרציע מוסר פאַר זייער נישט פּינגקטליך אויספיהרען די געהעריגע געוועזען, ערליבענדיג א פּרעמדען מענטש צו האַלטען אַ רעדע אין דער פּוילישער שפּראַך, אָהן ערלייבניש פון דער רעגירונג-האַט ער זיי געוואָרענט אַז אַפּאַמאַל זאָל אַראַלכעס נישט פּאַ- קומען און נישט בעגלייגענדיג זיך דער- מיט האָט ער צוגעשיקט צו דער קהלה אַ נאַטשעליניק בריעף, דאטירט פון 13 דעקטאָבער 1899 אונטער נימער 26484 מיט פּאַלגראַנדען אינהאַלט:

„דעם 2 דעקאָבער ד. י. האט די הי- גע קהלה איינגעפּאַרדענט אַ קאָנצערט אין דער געביידע פון דער ת"ת און האַנדלערישער-שולע, איבערשפּרייטענדיג די פליכטענדיגע געזעצען, דאמייט וואס נישט האָבענדיג אַנ'ערלייבניש פון דער פּאַליציי, דעם קאָנצערט צו מאַכען.

אונזער יוגענד אָנ'אַרמעע פון פּער- צווייפּעלטע, זי זעהט נישט די מעגליכקייט זיך אין לעבען פּאַזיציעס צו עראַבערן, נישט ווייל זי קען נישט, נאָר ווייל מען לאָזט איהר נישט צו. גענוג איבערצולייבענען די לעצטע יודי- עות איבער די געשעהענישען אויף די אַזוי-געוועזענע, ווי די יודישע שטוי- דערענדיגע יוגענד ווערט בעפּאַלען און אַרויסגעטריבען פון די אַרדטאָריעס, פון די סעמינאַרען, פון פּראָטעסטאָריס א. א. ו. ווייל זי פּאַרערט דאס רעכט צו געניסען פון וויסען-פּרייהייט צו- גלייך מיט דער אַלגעמיינער שטודי- רעדנער יוגענד.

דאס אַלץ איז גורם, אַז אַ טייל פון דער יוגענד רוקט זיך אַוועק פון אונז און מיט דעם אַוועקריקען פּעהט זי אַוועק פון יודישקייט און פון דעם אַלעם, וואס עס איז אונז הייליג און טייער, ליידער, שטרענגען מיר נישט אַן דעם נויטיגען כּח צו דערהאַלטען דעם טייל פון אונזער יוגענד ביי אונז, מיר האָבען נישט מיט וואס די יוגענד צוזאָמנענען צו אונז, ווען די יוגענד וואָלט געזעהן ביי אונז אַ ווילען צו קעמפּען, וואָלט זי געווען אונזער אַוואָנאַרד, אָבער ווען זי זעהט ביי אונז ווי יודישע אַנדעלערייט, רעזי- גאַציע, ענטלויפּט זי פון אונז.

געווינען די יוגענד קענען מיר נור ווען מיר וועלען איפּעבען אונזער ביו-אַציטיגע רעזיגנאַציע-פּאַליטיק אויף אַלע פּאָרטיען און סעפּעיַעל בונגע אַרץ-ישראַל און ענדעריש פּאַרדען פון גענאַלנד אויסצופּיהרען איבער פּער- פליכטונגען לגבי דעם געפּאַנצען און לעגנדיגען יודישען פּאַלק, ווייל עס

אויך פון דירעקטאָר איבער די שו- לען, אַז אַזעלכעס קען פּאַרקומען אין אַ שולע-געביידע, אויך זענען די פּאַ- גראמען נישט געוועזען צענוואריט און וועל פּוילם האָבען זיי געטון אַזאָ גרוי- סע עכירה, ערלייבענדיג אַ פּרעמדען מענטש, וועלכער איז קיינעם פון די דאָזאַרעס נישט פּעקאַנט צו האַלטען אַ רעדע אויף דעם קאָנצערט, און נאָך דערזען אין דער פּוילישער שפּראַך און אויך צו ליינענען פּוילישע בראַשורען, געמענדיג דאס אַלץ אין פעטראַכט איז דער פּאַרויטאָווי נאַטשעליניק זיי מזהיר באַזורה חמורה, אַז זיי זאָלען זיך נישט ערלייבען דאס נאַכאמאל צו מא- גען, ווען אַפּילו עס וועט זיך האַנדלען וועגען אַן אַלגעמיינען חובּע'ן.

גלייכצייטיג פּרענט ער אָן וויפּעל דער קאָנצערט האָט געברענגט איינ- קומסט. אויף דעם פּלעס האט זי קהלה גע- ענטפערט באַלד צומאָרגענס דעם 14.12. אונטער נימער 81. נאָך די אַיינע תשו- בה, אַז די הכנסה פון קאָנצערט האָט בעטראָפען 206 רובל מיט 50 קאָפּי- בעט.

אָווו האָבען געביך אונזערע קהלה- פאַרשטעהער געהאט אַ פּערשטאָרטען קאָנצערט אין חנוכה-אָווענד.

איז ענדליך געקומען צו אַנ'ערנדיג-ליטי- גען צוזאַמענברוך פון אַלע פּלענער צו לעצען די אַזוי-פּערזענלעכע יודען- פּראָע אַויסער די ראַהמען פון ציו- נים. עס בלייבט נאָר איין לעוונג: קאָנצענטרירטע מאַסען - וואַנדלערונגען קיין אַרץ-ישראַל, נישט קיין גייסטיגער צענטר פון אַחד-העמ"ץ און נישט קיין בי-נאציאָנאַלע מלוכה, ווי עס לאָזען זיך בעניגען אונזערע לינקע מיט זיי- ערע נאָכשלעפּער. דער ציוניזם קען זינען נאָר אַלס אַ פּאַליטישע בעווע- גונג, בונגע די אַראַבער האָבען מיר נישט קיין שום ביי ווייליגע פּונות, מיר זענען זיכער, אַז אין דער יודישער נאַציאָנאַלער היים מיט אַ יודישער מערהרהייט וועלען די אַראַבער געניסען פון אַלע מינאַריטעטען רעכט, אָבער ביז די יודען וועלען נישט בילדען אַ רוב פון דער אַרץ-ישראַל'דיגער בע- פּעלקערע, קען קיין שום רייד נישט זיין וועגען אַ וועלכער ס'איז פּאַליטי- שער פּערשטענדיגונג מיט די אַראַבער. די איינציגע נאַראַטיע פאַר דער זי- כערקייט פון דער געוועזענע פּעלטיק- רעה אין אַרץ-ישראַל איז אַ יודישער לעגאַן, וועלכער דאַרף זיין אַ בע- שטאַנדי-טייל פון דעם ענגלישען טייל- טער אין קאַנאָ. די אַדמיניסטראַציע אין אַרץ-ישראַל מוז אַנגאַבען רעפּאָרטס ווערען און די רעגירונג מוז לויט דער התחייבות, וואָס ענגלאַנד האָט אי- פּערגענומען פאַר דער גאַנצער ציווילי- זירטער וועלט, אַקטיוו מיהעלפּען דער שאַפּונג פון אַ יודישער נאַציאָנאַלער היים. עס מוזען דורכגעפיהרט ווערען אַ גאַנצע רייחע נייטווענדיגע רעפּאָר- מען פאַר אַ דערפּאַלגרייכע קאָלאַני- זאַציע. אין דער לעגאַנדרוטשפּאַט מוז אַנגעווענדעט ווערען דער פּרינציפ פון אינטענסיווער קאָלאָניאַציע, לויט דעם פּלאַן פון ד"ר סאַסקין.

דער רעוויזיאָניזם איז די יעניגע בעוועגונג, וועלכע זעצט פאַר זי ס'רע- דיציע פון העצלה, דער וועג פון דעם רעוויזיאָניזם איז דער איינציגער פאַר דער דערגרייכונג פון אונזער גרויסען אידעאַל. ער האָט געווינען דעם אמת'ן וועג צו דער יודישער יוגענד, רעזי- קענדיג איהר אַלץ שטאַלע'ן זיך פון יודישען פּאַלק און איהר געגעבען אַלץ איהר איינציגען אידעאַל דעם ריינעם הצרעליאַנישען ציוניזם און דערמיט געשאַפּען די יוגע מלוכה'שע בעווע- גונג, וועלכע איז היינט צו טאָג אַר- גאַניזירט אין אַ גרויס פּערצווייגטע אַר- גאַניזאַציע אין אַלע וועלט - טיילען אויפ'ן נאָמען פון גרויסען יודישען פּאַלק-העלד יוסף תּרומפּלדור.

די יודישע געזעלשאַפּט האָט דעם „פּרייט-תרומפּלדור" נישט געהאַלטען איינזאַם, אָהן עמיצענס שטיצע האָט זיך די אַרגאַניזאַציע אין פּוילען ענט- וויקעלט אין איבער 500 שטעטל. 25 טויזענד יודישע יוגעלעייט האָט זי צום פּאַלק געפּאַרעט און אַרונטערגענומען אַזאָניען ציון פּאַרן, פּיעל האַנדערטרע- יונגערלייט אין די חכמה פּונקטען בע- יצעט, און מנהג אויסגעשולטע פּער- האַרטעוועטע און געטרייע אויפ'ן פּראַנט קיין אַרץ-ישראַל געשיקט.

מאַסקעס...

נישט קיין מאַסקעס, וואס מען טהוט אַן אויף מאַסקען-בעלעך וויל אַיך איינ- פאַרשטעלען, נאָר גאַנץ אנדערע מאס- קעס, מאָדערנע מאַסקעס, וואס זענען געווארען אַקטועל אין דער לעצטער וועלט-מלחמה, איך מיין, גאַז-מאַסקעס. איי, וועט איהר דאָך פּרענען ווי קומען היינט אין א צייט פון פעלקעצע- לייגע און ענטוואָפּונגס-קאָמיטעט גאַז-מאַסקעס? גאַר געה פּערשטעה די היינ- טיגע דרכים. אויף אַ ספּעציעלער יצענג, וואס איז צוזאַמענגענומען אַווארען דורכ'ן פּרעזעס פון האַנדלערישער - פעלדבאַנד האט ד"ר גייסלער רעפּערירט וועגען דער נויטיגקייט צו גרינדען אַ סקאַד-ראַן פון יודישע בעלי-מלאכות, וואס זאָלען ענדיגען א קורס ווי אזוי זיך אַומצוגעהן מיט גאַז-מאַסקעס, כדי צו קענען שיצען די בעפעלקערונג פון דעם גיפּטיגען סם, בעת דער קינפּטי- גער מלחמה.

די פּערוואַמעלע בעלי-מלאכות הא- בען געצויגען מיט די פּלייצעס, וואס פאַר א מלחמה, וואס פאַר א גאַנצען צי פיהרען זיי דען נישט קיין מלחמה טאָג-טעגליך פאַר'ן שטיקעל טרוקענעם

די פּרנסים און דאָזאַרעס.

איך האָב אַפּילו געהערט אַ ווייך פון אַנאַליסען דאָזאַר, אַז דער פרעזעס האָט ספּעציעל אַזוי אַוועקגעשטעלט די טישען, פּזי לערבב את השטן... דער אַלט = נייער פּרנס.

עס לייגט אים נישט „אַסטאַטיע ווי אַדאַמאַשטי" ווערט

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

דער טעוּלן האָט זיך אָנגעהויבען... דער טעוּלן פון די קהלה-פּאַרשע-לונגען האט זיך שוין אָנגעהויבען. זונטאָג איז געווען דער ערשטער אויפּטריט און די ראַלען זענען פּער- טיילט געווען גאַנץ נישקש'דיג, אַזוי, אַז עס איז צו האַפּען, אַז מ'עמער פון זיי פּחת האָבען.

דער רעפּערטואַר איז זעהר רייך. פּערגעבט נישט, אַז די טעאַטער-דייטע- ציע האָט אַזעלכע פּיעטען צוגענומען, ווי די „סחיטה", „ראַבינאַט", „די יו- דען און די מקי"ה און נאָך זעהר אינ- טערעסאַנטע טעאַטער-שטיק, וואס ווע- לען פּערזאָנעלען ס'אויג אין מאַכען קאַפּען ס'האַרץ.

גרויסע ערפינדונגען, פון וועלכע די גאנצע וועלט האָט געלאָבט.

זעט זיך פון 1. האַפער, וויען.

עטליכע הונדערט נייע ערפינדונגען זענען שוין איצט געמעלדעט פארן לייפציגער רייד, וואָס וועט זיך אָנהוי- בען אָנהויב מערץ 1933. אין אַנאיי- גענעס גרויסען פאַויליִן וועט מען ווייזן וועט דאָס מענשליכע געהירען איז געווען ביכולת צו שאַפן אין לעצטען האַלבן יאָהר.

בלי שום ספק וועט זיך אַרויסווייזן, אַז אַ גרויסער טייל פון די ערפינדונ- גען האָט נישט קיין שום גרויסען ווערט און יאָהרען לאַנגע אַרבייט פון מענשען, וואָס האָבען אַריינגעלעבט זייער גאַנ- צען פּה, ממון און דמים, בכדי דער גרויסער וועלט צו ווייזן עפּים אַ נייאַקייט, וועט זיך אַרויסשטעלן פאַר גאַנץ אומזיסט. אודאי וועט בלויז אַ טייל פון די ערפינדונגען, וועלכע נע- מען פון לייפציגער מעסע-אַמט דעם וועג אין אַלע וועלט-צענטערן, געפונען בעלנים.

קוקט מען זיך אַפער צו צו די גאַנץ גרויסע ערפינדונגען, וועלכע בעהער- שען די וועלט, און לעזען מיר די אר- כיווען פּנים לייפציגער מעסע-אַמט, אַזוי זעהן מיר אַז כמעט פון אַלע גרעסטע ערפינדונגען האָט מען פרי- הער געלאָבט און די ערפינדערס האָ- בען זיך אָנגעליטען גענוג צרות און יסורים, ביז ס'איז געקומען דערויף, אַז זייער ערפינדונג איז אַ גליק פאַר דער גאַנצער מענשהייט.

ווען די ערפינדערס פון דער באַהן האָבען מודיע געווען, אַז זיי ווילען לעזען פּירען זייערע וואַגען אַרױף שטאַלענע שינעס (רעליסען) האָט דאָס אין דער גאַנצער טעכנישער וועלט אַרויסגערופען אַ ווילדען געלעכטער. אַלע טעכנישע בעריהמהייטען האָבען זיך אַרויסגעזאַמט, אַז דאָס איז ממש אַ משוגע... דער גרעסטער פּראַנצוי- זישער פּיזיקער פון יענער צייט, בער- נאַאלי האָט נאָכגעוויזען מיט מאַטעמא- טישער גענויאיקייט, אַז ס'קען גאָר נישט מעגליך זיין אַזאַ שטאַרקע דאַמפּ- קראַפט, וואָס זאָל קענען פּעווענען רעדער אויף שינעס. די דאָזיגע מאַ- טעמאַטישע שרייט האָט בעקומען דעם ערשטען פּרוי פון דער פּראַנצויזישער וויסענשאַפטיכער אַקאַדעמיע... פּונ- דעסוועגען זענען ערן צוויי יאָהר שפּעטער געשאַרען דאַמפּ-אַנאַלישע טראַק און אַנאַלענע שינעס.

אַנאַלענע טראַק פּיזיקאלישער נאָן אין בערלין האָט אין אַ היסטענשאַפטיכער אַבאַהאַנדלונג זיך אַרויסגעזאַמט אַקענען דער „נאַרישער אידעע טון דאַמפּ- באַהנען“, ווייל דעם שטאַרקען דרוק פון דאַמפּף, וועלכען ס'גענויטיגט בכדי צו פּירען אַ באַהן, וועט „קין שום מענטש אָדער בהמה נישט קענען פּיר- טראַגען“, און ארום און אַרום וועלען פאַלן מענשען ווי שטרוי...

און דער עסטרייכישער קייזער פּער- דינאַנד, ביי וועלכען מ'האַט געפּרעכט אַנאַלענע אויב מ'זאָל פּירען אין כּס- רייך אַ באַהן, האָט ער געענטפּערט: ברויט צו פּירען זיי דען נישט די גיפטיגע נאָזען פון אַלע זייטען, וואָס מען וויל זיי אַרפּירוימען פון זייערע אַזוי אויך שוואַכע פּאַזיציעס.

נאָר אינס צום אַנדערן קומט נישט, אויב מען ריכט זיך אויף אַ מלחמה, וואָס דער הויפט-לייזן וועט זיין גיפ- טיגע גאָזען, מוז מען צוגרייטען אַ אַרמעע, וואָס זאָל קענען זיין אויפ- נאַהמספּעהיג, צו שטעלען אַ ווירער- שטאַנד.

עס איז טאקי אויסגעוועהלט געווא- רען אַ קאַמפּטע, וועלכער זאָל אַרע- ניירען אַ חברה האַנדווערקער, וואָס זאָלען אַנטהון מאַסקעס.

ווי אזוי חיים אָדער אברהם ווע- לען אויסזעהן אין די מאַסקעס, איז כּדאי צו זעהן.

עס איז נישט קאַנפּיקירט געוואָרען, די פּאַרשויע מערדערס, די כּליגאַני- שע סטודענטען פון „אַבוועפּאַל“ זע- נען אַהיימגעקומען אויף די ווינטער- וואַקאַציעס, כּדי זיך אַבצורוהען פון די שווערע אַרבייט, וואָס זיי האָבען געהאַט אין די אַוניווערסיטעט-שטעט, פּלאַנענדיג יודישע סטודענטען, נאָר

א חודש פאר די גמלות-הסדרים-קאסעס.

דער צוזאמענפאַהר פון די פאַרשטע- הער פון די ג"ח קאסעס אין פּוילען האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע וועגען בעשטימען אין גאַנצען לאַנד אַ חודש פון אַ פּערשטערקער אַרבייט לטובת די קאסעס.

אין נאָמען פון דעם דערמאנטען צו- זאַמענפאַהר פּראָקלאַמירען מיר איצט דעם דאָזיגען „חודש“ פון דעם 20-טען דעצעמבער 1932 ביז דעם 20-טען 1933.

מיר ווענדען זיך מיט אונזער אויפ- רוף צו אַלע פּערזאָנלעכע פון די קאסעס, צו אַלע פּריינד פון די קא- סעס, צו די יודישע קהלות, צו די מיטגלידער פון די קאָמונאַלע אינסטי- טוציעס און צו דער גאַנצער יודישער בעפּעלקערונג וועגען אונטערשטיצען די קאסעס בכלל און וועגען מיטהילף, אַז די פּראָקלאַמירטע אַקציע זאָל דורכ- געהן מיט ערפּאָל.

אין יעצטיגען שווערען מאַמענט פאַר דער יודישער בעפּעלקערונג אין פּויל- לען, ווען די צושטערונג און חורבן פון יודישען קאָמונאַלישען לעבען געהן פּסוד מיט ריזיקן-שריט פאַראויס, דינען די ג"ח קאסעס אַלס מיטעל אויף צו פּיר- טיריגען די פּרנסות פון טויזענדער פּאַמיליעס און צו אַרְגאַניזירען די יו- דישע געוועלשענע ביים געגענשאַפּען קיים האָט דער אַפּאַרט אָנגעהויבען רעדען, איז דער פּרעזידענט פון דער אַקאַדעמיע, פּראָפּעסאָר בּוילע אַרויף אויף דער טריבונע און פון דאָרט אַרְבּאַנעוואַרפּען דעם דר. מוועל מיט'ן אַפּאַרט שרייענדיג, וואָס דר. מוועל וואָרט אַבּוונאַרען דעם גאַנצען צולה... „יעדער זעהט דאָך, אַז מ'האַט דאָ צו טהון מיט אַ בּוּיך-רעדנער... ס'האַט גאָר נישט געהאַלפּען, דר. מוועל האָט געמוזט אַוועקגעהן מיט'ן פּאַנאַראַף. ערשט עטליכע חדשים שפּעטער האָט עדיסאָן געשיקט קיין פּאַריז אַ פּאַנ- גראַף, וועלכען דר. בּוילע האָט אליין אַויפגעשטעלט און געוועהן, אַז ס'איז נישט קונסטשטיקלעך פון אַ בּוּיכרעד- נער...

נאָך אין יאָהר 1895 האָט מען דעם גראַף צעפּעלין געהאַלטען פאַר'ן גרעס- טען שווינדלער, וואָס וויל איינרעדען דער וועלט, אַז „מיט זיין פּליגעל וועט מען קענען פּליהען“... און אין יאָהר 1906, ווען ער האָט דער מיליטער-פּערזאָנלעכע און פּער- ליין געוויזען זיין „פּוילע“ און פּאַר- געלעגט זיינע פּלענער, האָט דער דאָ- מאַלס-דיגער דייטשער קריגס-מיניסטער געשריפּען אַ בעריכט דעריבער צום דייטשען קייזער אין וועלכען ער שרייבט:

„נראַף צעפּעלין איז אַ נאַר, וואָס וויל אונז איינרעדען, אַז מיט זיין אַפּאַ- ראַט וועט מען קענען פּליהען“... פּונדעסטוועגען איז שוין אין יאָהר 1913 דער זעלבער דייטשער קריגס- מיניסטער געפּליגען אויף דעם אַפּאַ- ראַט, אינאיינעם מיט אַט דעם משוגע- נעם גראַף צעפּעלין...

וועלכער האָט אַ פּוילישען נאָמען און די פּוילישע סוחרים האָבען אפּעלירט צום איידעלען פּוילישען האַרץ פון דעם דאָקטאָר'ס פּרוי.

צויליעב אַ וואָרט... וועגען אַ קרייז אין די סוחרישע קרייזען דערצעהלט מען.

גען אַרויס פון סוחרים-פּעראַיינ- עט- ליכע פּערזאָן, און איינער מאַכט זיך אַ וויץ, אַז דעם און דעם קומט אַ מזל-טוב, באַשר, ער מאַכט אַ סעודה. דאָס האָט דערהערט אַ גבאי פון אַ שוהל, האָט ער קודם כּל איינגעלאָדען „דעם בעל-בּריה“ צום דאָווענען, וואָ ער וועט בעקומען אַנעליה. דאן האָט ער אַרויפגעשיקט דעם שמש, אַז ער זאָל איינמלדען דאָס קינד, ווי אויך דעם פּאַטער פון „בּעל-בּריה“ האָט מען אָנגעזאַגט מזל-טוב. דאן איז געקומען נאָר אַ מהל און געבעטען, אַז מען זאָל גאָר איהם נעמען, אויך אַ סאָרווער איז געקומען זיין דינסט אַנטיטען. מיט איין וואָרט, אַ צענדלינג מענשען האָבען זיך געפּאַרעט ארום דעם „בּריה“ און אַמפּהרסטען האָט זיך פּעראינטערע- טירט אין דער פּראַגע דער גבאי פון שוהל.

וועלכער האָט אַ פּוילישען נאָמען און די פּוילישע סוחרים האָבען פּונאַנדערוגעשיקט צו דער פּוילישער געזעלשאַפּט אויפּרופּען, אַז אַזוי ווי עס איז פאַר יום-טוב, זאָלען זיי נאָר קיפּען אין פּוילישע אַזעשעפּען.

אין ווייס פון די אויפּרופּען דער- פאַר, ווייל אַזאַ אויפּרוף איז אָנגעקוי- מען אויך צו אַ יודישען דאָקטאָר, ברויט צו פּירען זיי דען נישט די גיפטיגע נאָזען פון אַלע זייטען, וואָס מען וויל זיי אַרפּירוימען פון זייערע אַזוי אויך שוואַכע פּאַזיציעס.

נאָר אינס צום אַנדערן קומט נישט, אויב מען ריכט זיך אויף אַ מלחמה, וואָס דער הויפט-לייזן וועט זיין גיפ- טיגע גאָזען, מוז מען צוגרייטען אַ אַרמעע, וואָס זאָל קענען זיין אויפ- נאַהמספּעהיג, צו שטעלען אַ ווירער- שטאַנד.

עס איז טאקי אויסגעוועהלט געווא- רען אַ קאַמפּטע, וועלכער זאָל אַרע- ניירען אַ חברה האַנדווערקער, וואָס זאָלען אַנטהון מאַסקעס.

ווי אזוי חיים אָדער אברהם ווע- לען אויסזעהן אין די מאַסקעס, איז כּדאי צו זעהן.

דער יודישער בעפּעלקערונג אין שטאַטס. יעדע קאסע דאַרף פּערזאָנלעך אין משך פון „חודש“ די צאהל מיטגלי- דער, יעדענפּאָלס דאַרף דעריפּיהרט ווע- רען דערצו, אַז יעדע צווייטע פּאַמי- ליע אין שטאַטס זאל ווערען אַ מיט- גליד אין דער ג"ח קאסע.

כדי אויסצופּירען די דאָזיגע וויכ- טיגע אויפּגאַבע מוזען געשאַפּען ווע- רען ספּעציעלע קאַמיטעטען, וואָס דאַר- פּען מיטהעלפּען די פּערוואַלטונגען אויסצופּירען אין משך פון „חודש“ די אויבענגאַגעוויזענע אויפּגאַבען.

געדענקט, אַז דורך די קאסעס ווע- רען אונטערגעהאַלטען די עגויסטענצען פון 120 טויזענד יודישע פּאַמיליעס, עס טאָר נישט פּעהלען קיין איין איינ- ציגער, וועלכער זאָל אין משך פון „חודש“ נישט מיטהעלפּען זי ג"ח קא- סעס אין פּוילען.

דאָס אונטערשטיצען די בעליבסטע פּאַלקס - אינסטיטוציעס מוז ווערען אַ פּאַלקס - זאָן. שטיצט די ג"ח קאסעס! העלפט אַלע מיט צום ערפּאָל פון דעם „חודש“ פון די ג"ח קאסעס!

וואַרשא, 1 דעצעמבער 1932. צענטראַלע פון די ג"ח קאסעס „צעקאַפּע“

פּאַר. דר. מ. שאַר, ר. טרעפּשאַקסקי, דר. מ. קלומעל, י. הימלעפּאָר. צענטראַלע פון די ג"ח קאסעס אין מורח-גאַליציע: דעפ. דר. ה. ראַ- זאַרין, דר. א. זילבערשטיין, דר. א. אינ- זער, פּיליפּ ליבערמאַן, ל. צוויי און מ. קאַוואַדע.

צענטראַלע פון די ג"ח קאסעס אין מערב-גאַליציע: דר. ראַפּאַל לאַנ- דוי, ר. פּעטער.

צענטראַלע פון די ג"ח קאסעס אין ווילנע-געגענד: משה שאַליט, (געגענד-קאַמיטעט „צעקאַפּע“), הרב י. רוי- בינשטיין (ווילנע).

פּאַרשטעטער פון די ראיאָן-קאַנ- פּערענצען און געגנענדען: וואַרשא, א. אייזענבערג, א. גענער, דעפ. ה. ווישליצקי (וואַרשא), א. פּרוימאַן לאָוויטש.

לאָדז, ב. וואַסק, ש. בּודינער (לאָדז), י. גושיאָוואַסקי (קאַליש)

ביאליסטאָק דר. י. קאַזענעלאָן (ביא- ליסטאָק), הרב י. צינגי (תאַראַסק)

קעליץ דיאָמענט (ראַדאָק) זאַלגעמביע, ש. גאַרשטיין (שענסטאָ- קאָו), ז. זענדעל (סאַבנאָוויץ), י. רובינ- ציט, י. באָזשיקוואַסקי (פּענדז), י. לי- בערמאַן (אויזערשע)

ווילנאַלאַוואַק, ש. פּרעבניק (ווילנאַלאַוואַק), מ. מ. טכוש (בירגאַשט), מ. קאַהן (אי- זשעיצ)

גראָדנע דר. א. בריימאַן, א. מאַקאַוואַסקי (גראָדנע), י. מינאַוואַסקי (סובאַלי)

פּינסק, ה. באַדאַקין (פּינסק), האַלצמאַן (פּינסק)

בריסק, י. ראַמאָ (בריסק), ג. ספּעצקי (קאַרוו-בערעזא)

לאָמזשע, י. עפּשטיין, י. טאַפּעליצקי גאַרוואַלין, א. וואַלף

שעלעצק, א. אַזעל (שעלעצק), י. הייס- מאן (ביאַלא פּאָדל)

פּרעמעניץ, מ. גערישין (קרעמעניק), י. פּינאַטאָוויטש (דובנע)

ראָוונע, הרב סאַראַשקין (ראָוונע), י. גי- מלסאַרב (קאַרעץ)

ליובלין, ש. טענעבוים (הרובישעוויץ), ה. לאַנגוס (ליובלין)

שלושים און דער טעשענדיג קראַנקער איז געוואָרען געזונד. ער איז אינגאַנ- צען לעבעדיג געוואָרען. א סמן, אַז דעם פּערגאַנגענעם פּרייטאַג האָט ער אין דער פּילסדאָסקי גאַס שפּאַצירט מיט צוויי פּראַסטיטוטקעס און אַזוי הויך און לעבעדיג זיך געפּרעהט, אַז ער האָט געצויגען די אויסמערקצוואַקייט פון די דורכגעהער, און ווען איך האָב זיך גויאד געפונען אויף דער פּילסדאָס- קי גאַס, האָט מען מיר געוויזען דעם פּערשוין, וועלכען איך האָב אָפּטער- ווירט, און אויף מיר האָט עס געמאַכט א זעהר פּיינליכען איינדרוק.

אין צעהר גראדע צו יענע, וועל- כע אינטערעסירען זיך נישט מיט יע- נעמס פּערזענליכען לעבען, נאר די אויפּפיהרונג פון דעם דאָזיגען פּערשוין, וועלכער איז שוין אין די עלטערע יאָהרען, האָט געמאַכט אַ אַבשייליכען איינדרוק.

ווען זיין ווייב האָט געלעבט איז ער געווען פּעמט ווי געשטאַרבען, און ווען דאָס ווייב איז געשטאַרבען איז ער לעבעדיג געוואָרען...

לויטן, עס איז אַפּער נאָך נישט אוועק די זיי, די דאָזיגע צייט, האָבען גע- האָט אַ גרויסאַרטיגע פּערוויילונג און לאַכען נאָך בּוּיגעט און אַלץ צויליעב דער לייכטער צונג, וואָס האָט זיך אַרויסגעכאַפּט מיט אַ וואָרט.

זיין ווייב איז געשטאַרבען, איז ער לעבעדיג געוואָרען. איהר קענט איהם געוויס, אַ היענער בעל-הבית (כוויל) זיין נאמען נישט אַרויסשרייבען, האָט ער געלעבט מיט זיין ערשטער ווייב עטליכע צעהנד- לינג יאָהר און נישט געהאַט קיין קינד, דער, האָבען זיי זיך געעלעטערט און געטראַכט שוין אַזוי אויסצולעבען זיי- ערע יאָהרען.

ער, אונזער העלד, וועגען וועמען עס רעדט זיך דאָ, איז געווען אַ שווא- כער, אַ קראַנקער, האָט איהם זיין פּרוי אַ זעלטענע אַרענטליכע, בעדינט און אכטונג געגעבען אויף איהם, אַז עס זאָל איהם נישט געשעהן קיין שלעכטס, מאַכט זיך אַ מעשה, און זיין פּרוי ווערט פּלוצים קראַנק און שטאַרבט אוועק, האָט דער מאַן זעהר געטרוי- ערט געזעסען שבעה און זאַגאַר נאָך איהר געזאַגט קדיש.

עס איז אַפּער נאָך נישט אוועק די

